

АРХІТЭКТУРНАЯ ПАРАДЫГМА СУЧАСНАЙ ІНТЭРПРЭТАЦЫІ ГАРАДСКОЙ ПРАСТОРЫ: КАНЦЭПЦЫЯ «ГОРАД У ГОРАДЗЕ»

*Ю. Ю. Захарына, кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт
БДПУ (Беларусь)*

Артыкул прысвечаны праблеме сучаснай арганізацыі прасторы вялікага еўрапейскага горада скрозь прызму сацыякультурных каштоўнасцей часу. Выяўляюцца агульныя рысы і адрозненні рэалізацыі архітэктурнай канцэпцыі «горад у горадзе» ў пераўтварэнні аблічча гарадоў розных краін Еўропы.

Ключавыя словы: «горад у горадзе»; мініполіс; жылы квартал; прасторавая арганізацыя гарадоў.

Канцэпцыя «горад у горадзе» («мініполіс»), што прыйшла на змену мікрараённай забудове еўрапейскіх дзяржаў, атрымала развіццё з 1990-х гг. Адказваючы сацыяльным запытам насельніцтва краін-лідараў архітэктурна-мастацкай думкі, з сярэдзіны 2000-х гг. яна трывала замацавала свае пазіцыі як адзін з напрамкаў сучаснай прасторавай арганізацыі гарадоў. Размяшчэнне аб'ектаў сацыяльнай сферы, офісаў у пешаходнай даступнасці ад жылля, уладкаванага грамадскімі зонамі адпачынку, з'явілася вызначальным крытэрыем у выбары прынцыпаў пераўтварэння архітэктурна-ландшафтнага асяроддзя гарадоў. Сучасны горад стаў вобразна асэнсоўвацца як сістэма самадастатковай прасторы, функцыянальна скаардынаванай для жыццяздзейнасці насельніцтва на месцах, якая адказвае патрабаванням сацыяльнага і псіхалагічнага камфорту. Галоўнай адзінкай гэтай сістэмы стаў жылы квартал.

У адрозненне ад сваіх папярэднікаў – мікрараёнаў – кожны жылы квартал набыў індывідуальнасць аблічча. Пры захаванні агульных параметраў (паверхавасць дамоў – ад 4 да 8; поліфункцыянальнасць архітэктурных аб'ектаў; выключэнне ўнутрыквартальнага руху аўтатранспарту; арганізацыя рэкрэацыйных зон, грамадскай прасторы для заняткаў спортам і адпачынку; добраўпарадкаванне тэрыторый з азеляненнем унутраных двароў) у розных краінах жылыя кварталы атрымалі своеасаблівую мастацка-вобразную інтэрпрэтацыю. У Германіі, Швецыі, Аўстрыі ў архітэктурныя жылыя кварталы атрымалі ўвасабленне лаканічная, стрыманая ў сродках выразнасці мастацкая мова (жылыя кварталы Квілебокен у Гётэборзе, Швецыя, 2010-я гг., Паркфіртэль Гізінг у Мюнхене, 2010-я гг.). Французскія дойліды, наадварот, прадэманстравалі свету свой бязмежны творчы імпульс. Але так ці інакш, у архітэктурныя жылыя кварталы акцэнтаваліся тыя рысы, што з'яўляюцца прыкметамі мастацка-вобразнага выражэння перспектывных тэндэнцый у сучасным дойлідстве.

Жылы раён Эрэстад у Капенгагене (Данія, канец 1990-х – 2010-я гг., арх. бюро «APRT», «KHR Arkitekten»), што складаецца з чатырох жылых кварталаў, з'яўляецца яркім прыкладам рэалізацыі канцэпцыі «горада ў горадзе». Замкнутая прастора жылых кварталаў, у якіх праходзяць працоўныя будні, выходныя і святочныя дні гараджан, напоўнена святлом і ўтульнасцю. У ёй ёсць месца і маляўнічай прыродзе, і дзейнасці чалавека.

Вобразна адпостроўваючы сучаснае разуменне камфорту і прыгажосці ў архітэктуры, дойліды прадэманстравалі ў пракце разнастайнасць прыёмаў горадабудаўнічага асваення прасторы. У ім знайшоў выражэнне кантраст мастацкіх ідэй, адны з якіх схіляюцца да мінімалізму, іншыя выяўляюць мудрагелістасць творчых фантазій дойлідаў, што выявіў адметнасць сучасных урбаністычных падыходаў. У палкі дыялог уступілі прызматычныя малавыразныя аб'ёмы цагляных і маналітных 5–7-павярховых жылых дамоў паўночнага квартала і неардынарны каскадны аб'ём жылога комплекса «VM Bjerget» («Гара») над паркінгам з азялененымі тэрасамі на даху ў цэнтральным квартале, а таксама ўзведзены непадалёку эксцэнтрычны, агрэсіўны па сваім вобразным выражэнні жылы комплекс «Эрэстад Сіці» (2005 г., арх. бюро «JDS Architects») і «Bjarke Ingels Group (BIG)», вострыя вуглы балконаў якога нагадваюць шыпы дзіўнага звера. З яго вобразам перагукаецца будынак вышыннай гасцініцы Bella Sky (пабудаваны на тэрыторыі «Эрэстад Сіці», 2000-я гг., арх. бюро «3XN») у выглядзе двух «зламаных» аб'ёмаў, злучаных мастком-пераходам у верхняй частцы.

Вобраз жылога квартала складаецца з сукупнасці ўпарадкаваных элементаў, што ўспрымаюцца ў прасторы ў дынаміцы. Гэта і рэкрэацыйныя тэрыторыі, і групы жылых дамоў, і жылыя комплексы, і грамадскія пабудовы, і арт-аб'екты. Але характар забудовы выяўляецца не толькі ў арганізацыі архітэктурных аб'ектаў, іх дапасаванні адзін да аднаго і да прыроднага асяроддзя, але і ў формах, і ў дэталях. У адных выпадках непаўторнасць вобразу жылога квартала надаюць пабудовы, формы якіх утвораны нагува-шчваннем аб'ёмаў з асіметрычнымі кансольнымі выступамі, што ствараюць эфект нядбайнасці, неўпарадкаванасці (жылы комплекс Ліён-Канфлуанс у жылым квартале Канфлуанс у Ліёне, Францыя, 2011 г., арх. бюро «Massimiliano Fuksas Architetto»). У другіх – адпаведнасць часу падкрэслівае аздабленне фасадаў дамоў: у сучаснай архітэктурна-будаўнічай практыцы актыўна ўжываюцца абліцоўкі фасадаў алюмініевымі (жылыя дамы ў жылым квартале Ліён-Канфлуанс у Ліёне, 2011 г., арх. бюро «Massimiliano Fuksas Architetto») і меднымі (студэнцкі інтэрнат ў паўночным квартале жылога раёна Эрэстад у Капенгагене, пач. 2000-х гг., арх. бюро «Lundgaard & Tranberg») панэлямі, каляровай керамічнай пліткай (жылы квартал Зеештадт Аслерн у Вене, першая чарга 2014 г., арх. І. Товат). Эксцэнтрычныя па дызайне аб'ёмы грамадскіх будынкаў, узведзеныя на тэрыторыі жылых кварталаў (офісны будынак «Аранжавы куб», 2010 г., штаб-кватэра тэлеканала Euronews, 2015 г., абодва – арх. бюро «Jakob + MacFarlane Architects»), музей Зліцця, 2015 г., арх. бюро «Coop Himmelbl(l)au», усе – у жылым квартале Ліён-Канфлуанс у Ліёне, – рэпрэзентуюць суперніцтва мастацкіх пріхільнасцей дойлідаў. Кожны будынак – непаўторны вобраз, ва ўзаемасувязі якіх нараджаецца вобраз жылога квартала.

У архітэктуры Беларусі канцэпцыя «горад у горадзе» атрымала свае асаблівасці. У адрозненне ад іншых еўрапейскіх краін («мініполісы» Беларусі больш маштабныя, велічныя. Пры разнастайнасці вобразаў мініполісаў іх збліжае агульная рыса: жылыя масівы павышанай паверхавасці і вышынныя, размешчаныя ўздоўж магістралей, бяруць на сябе функцыю «знешніх сцен» мініполіса і фарміруюць мастацкае аблічча жылога раёна

(мініполіс «Мінск-Сідзі», пач. буд. 2008 г., распрацоўшчык бізнэс-плана – кампанія «Colliers Int.», арх. В. Нікіцін, Я. Ліневіч, В. Герус; забудова тэрыторыі ўздоўж праспекта Дзяржынскага ў Мінску, 2009 г., практны інстытут «Мінскграда», кір. праекта В. Нікіцін, гал. арх. В. Яўсееў, арх. Н. Дземура, А. Касцюкевіч пры ўдзеле арх. Г. Наседкіна; праект забудовы квартала ў межах вул. Арлоўскай – Старавіленскі тракт – В. Слуцкай у Мінску, 2012 г., арх. В. Крамарэнка, А. Грышан, К. Ціхаміраў, В. Пятроўскі).

Як і ў старажытныя часы, мініполісы вырастаюць у непасрэднай блізкасці ад водных сістэм. Але ў адрозненне ад гістарычных гарадоў, мініполісы маюць жорсткія, нязменныя тэрытарыяльныя межы, вызначаныя забудовай, што складалася дзесяцігоддзямі і стагоддзямі (мікрараён «Лебяжы» ў Мінску, пач. буд. 2009 г., Шэньчжэнскі галоўны архітэктурны інстытут пры ўдзеле УП «Творчая майстэрня архітэктара Асташэнкі С.В.»).

У арганізацыі сучаснай гарадской прасторы дойліды ўжываюць як традыцыйныя, так і інавацыйныя падыходы. Генерыраванне футурыстычных гарадабудаўнічых і архітэктурных ідэй зыходзіць з пазіцыі пераасэнсавання гістарычных архетыпаў і ўзаемадзеяння дойлідства з прыродна-ландшафтным асяроддзем. Канцэпцыя «мініполіса», прыйшоўшая на змену забудовы буйных і вялікіх гарадоў мікрараёнамі, грунтуецца на трактоўцы «горадабудаўнічай ячэйкі новага пакалення» як самастойнага поліфункцыянальнага арганізму, «агароджанага» ад знешняга ўздзеяння асяроддзя постіндустрыяльнага горада. Жылыя будынкі, што акрэсліваюць межы мініполіса, інтэрапрэтуюцца як крапасныя сцены-заслоны. У прасторы мініполіса дамінуюць экстравагантныя, неардынарныя па вобразным выражэнні грамадскія пабудовы, што адлюстроўваюць дух свайго часу.